

Verkiezingsprogramma's politieke partijen 2025

NAVO-norm 3,5%

De grootste investering in defensie in decennia: Om de Russische dreiging het hoofd te bieden en onze manier van leven veilig te stellen, moeten we beschikken over een technologisch superieure krijgsmacht. Daarvoor kunnen we niet lui op anderen leunen.

Overwegen we stappen, zoals de herinvoering van de opkomstplicht

Ruim baan voor militaire oefeningen: De veiligheid van onze militairen staat voorop; zonder training riskeren we de levens van onze mannen en vrouwen in een conflictsituatie. De krijgsmacht moet daarom alle ruimte krijgen om te oefenen. Niet alleen in natuurgebieden, maar ook in steden en binnen de bebouwde kom

Europese nucleaire afschrikking: De ultieme garantie voor onze veiligheid is nucleaire afschrikking. De VVD wil dat Nederland een constructieve houding aanneemt ten opzichte van een geloofwaardige Europese kernparaplu onder Frans en eventueel Brits leiderschap. We moedigen Frankrijk en het VK aan dit verder uit te bouwen. Zo verminderen we in Europees verband onze afhankelijkheid van de Amerikaanse nucleaire bescherming.

Volt pleit voor een Europees leger

Europese nucleaire capaciteiten

- De EU houdt zich aan een no-first-use-beleid voor kernwapens en aan internationale verdragen zoals het Non-Proliferatieverdrag.
- De EU wil voor nucleaire veiligheid minder afhankelijk zijn van de VS. Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk worden betrokken bij een sterker Europees nucleair veiligheidskader.
- De EU investeert samen in de modernisering van Franse kernwapens, gericht op het versterken van second strike-systemen in plaats van op het uitbreiden van het aantal kernkoppen.

- Er komen duidelijke afspraken over samenwerking, compensatie voor Frankrijk en het VK en mogelijke veiligheidsgaranties.
- **Op termijn komt er een eigen Europese nucleaire afschrikking onder democratische controle.** Deze bestaat uit langeafstandsraketten, drones en anticybersystemen om goed te kunnen reageren bij dreiging.

NAVO-norm 5%

JA21 heeft de afgelopen jaren bewezen dé defensiepartij van Nederland te zijn, met onder meer de hoogste doorerekende defensie-uitgaven in het verkiezingsprogramma.

Ook vergroten we het aantal oefenterreinen in Nederland om de geoefendheid van onze eenheden veilig en effectief op peil te houden. Defensie krijgt hiervoor een uitzonderingspositie op wet- en regelgeving.

Daarnaast willen wij toewerken naar de invoering van verplichte elementen van dienstplicht naar Scandinavisch voorbeeld. Denk hierbij aan het verplicht oproepen van zo'n 5% van de jongeren die de jaarlijkse defensie-enquête invullen. **De uitverkorenen kunnen later pronken met de dienstdtijd op hun CV, werkgevers weten immers dat ze uit goed hout gesneden zijn.**

Geen buitenlandse militaire missies, maar militaire inzet aan onze eigen grenzen

Beroepsleger en reservisten; opschorting van de dienstplicht (opkomstplicht) handhaven

De NAVO is en blijft de hoeksteen van ons defensie- en veiligheidsbeleid.

NAVO-norm 5%

D66 streeft op lange termijn naar een **Europese krijgsmacht**.

D66 wil jongeren, als zij dat willen, betrekken bij deze brede maatschappelijke opgave. Dat doen we met het **Zweedse model voor de dienstplicht**, dat bestaat uit een **verplichte** enquête onder dienstplichtigen.

NAVO-norm 5%

Vrijheid is niet gratis. Investerings in onze veiligheid zijn vandaag van belang en voor de toekomst. We maken ruimte op de begroting om de extra Defensie-uitgaven te kunnen betalen, waarbij we gebruik maken van de ruimere EU begrotingsregels. Daarnaast introduceren we een **vrijheidsbijdrage** voor iedereen, burgers en bedrijven. We vragen daarmee iedereen evenredig naar draagkracht bij te dragen.

Door de toenemende militaire dreigingen willen wij een heractivering van de **militaire opkomstplicht**, naar Scandinavisch model¹, zodat er altijd genoeg mensen klaarstaan om ons te verdedigen.

¹ Het begint er mee dat alle jongeren op hun 18e verplicht een enquête moeten invullen. Hierin maken zij hun voorkeuren met betrekking tot de dienstplicht kenbaar.

Het ministerie van Defensie benadert vervolgens gericht hen, die positief staan tegenover het dienen in de krijgsmacht

NAVO-norm 5%

Op basis van persoonlijke motivatie kunnen jongeren de keuze maken voor de krijgsmacht of elders in de samenleving. In aanloop naar deze dienstplicht breiden we het dienjaar bij defensie uit naar Zweeds voorbeeld. Alle achttienjarigen vullen een enquête in en de gemotiveerde jongeren worden uitgenodigd voor een dienjaar.

Naast financiële ruimte is er fors meer fysieke ruimte nodig om te kunnen uitbreiden en om meer op Nederlands grondgebied te kunnen oefenen.

BBB legt zich nu nog niet vast op het bereiken van 3,5% BBP en ruim 19,3 miljard euro in 2035. Zulke bedragen kunnen en mogen niet per definitie ten koste gaan van andere zaken die voor BBB essentieel zijn.

Dienstplicht. We handhaven de huidige status van de dienstplicht en activeren de opkomstplicht enkel als er geen realistische alternatieven meer overblijven voor de opschaling van de krijgsmacht bij een dreigend conflict.

Defensie heeft fysieke ruimte nodig. Daarom zet BBB het programma Ruimte voor Defensie voort met expliciete aandacht voor voedselzekerheid, aangezien onze vruchtbare grond ons grootste strategische wapen is.

NAVO-norm 5%

We zetten een eerste stap naar een **dienstplicht** naar Zweeds model door alle 18-jarigen een verplicht in te vullen enquête te sturen om de motivatie en mate van geschiktheid in beeld te brengen. Vervolgens zullen gericht jongeren worden uitgenodigd voor een gesprek. We zijn tegen de generieke opkomstplicht van vroeger, omdat die in de praktijk niet effectief is.

NAVO-norm 3,5%

Nu autoritaire krachten wereldwijd opkomen en er op het Europese continent een oorlog woedt, voelt onze vrijheid en veiligheid niet meer zo vanzelfsprekend. Dat betekent dat we investeren in defensie en samen met Europese bondgenoten en de NAVO onze **afschrikking op orde krijgen**. Omdat veiligheid meer is dan wapens alleen, verhogen we onze uitgaven aan internationale samenwerking om conflicten te voorkomen.

Nucleaire ontwapening en wapenbeheersing. De spanningen tussen kernmachten nemen toe, en daarmee de risico's voor de Europese strategische stabiliteit en veiligheid en de leefbaarheid van de planeet. Nederland neemt actief deel aan diplomatieke discussies binnen de EU en de VN en moedigt wederzijdse nucleaire ontwapening aan. Prioriteit ligt bij de bescherming en versterking van het Non-proliferatieverdrag. We stimuleren internationaal overleg over conventionele wapenbeheersing wanneer dit mogelijk wordt.

Mensen voor defensie. We voeren niet opnieuw een algehele opkomstplicht in, maar zetten alles op alles om te zorgen dat meer mensen bij Defensie gaan werken.

**Partij voor
de Dieren**

- Nederland en Europa investeren extra in de eigen Europese defensie. Daarbij kijken we steeds kritisch welke investeringen echt nodig zijn om onszelf te kunnen verdedigen en zo snel mogelijk onafhankelijk te worden van de VS.
- Nederland steunt geen specifieke NAVO-norm en geen wettelijke verankering van een defensienorm. Elke uitgave voor defensie wordt bepaald op basis van goede onderbouwing. Uitgaven gaan niet ten koste van klimaat, natuur, sociale zekerheid, zorg en onderwijs.
- Nederland zet zich in voor een alternatief voor de NAVO in de vorm van een samenwerkingsverband tussen betrouwbare Europese en niet-Europese landen zonder de VS. Dit samenwerkingsverband werkt op basis van het internationaal recht, gelijkwaardigheid en solidariteit en is gericht op verdediging. Zolang het alternatief er niet is, blijft Nederland lid van de NAVO.

Nieuwe locaties voor defensie worden niet in de natuur gezocht, maar bij de enorme ruimte die de intensieve veehouderij nu gebruikt, en in het buitenland waar aangesloten kan worden bij bestaande initiatieven .

De opkomstplicht wordt niet opnieuw ingevoerd. Iedereen moet zelf kunnen beslissen of die wel of niet in het leger wil dienen.

Kernwapens worden niet langer op Nederlands grondgebied gestationeerd. Nederland draagt op geen enkele manier bij aan de ontwikkeling van nieuwe kernwapens in Europees verband en ondertekent het VN Verdrag inzake het Verbod op Kernwapens

De SP is tegen de nieuwe NAVO-norm voor defensie-uitgaven waarbij de Amerikaanse president Trump van ons eist dat wij 5% van alles wat we samen in Nederland verdienen uitgeven aan wapens. Dit leidt tot een wereldwijde wapenwedloop en komt vooral de Amerikaanse wapenindustrie ten goede. Om deze extra defensie-uitgaven te doen zullen onze publieke en sociale voorzieningen worden kapot bezuinigd, belastingen verhoogd worden en zullen onze economie en innovatie worden geremd. Een partij die het belang van mensen dient gaat nooit akkoord met deze afbraaknorm.

Dienstplicht is onnodig: Politici en media willen ons laten geloven dat Nederland op het punt staat binnengevallen te worden. Het hoofd van de NAVO raadde zelfs mensen aan om Russisch te leren. Deze verhalen zijn niet op feiten gebaseerd. Bovendien zorgen ze ook nog eens voor veel onrust en angst in de samenleving. Dat is gevaarlijk. Het invoeren van de dienstplicht is dan ook onnodig.

Kernwapens: We ondertekenen het VN-verdrag voor het verbod op kernwapens. Wij verwijderen de Amerikaanse kernwapens van de Nederlandse bodem.

DENK verzet zich tegen de extra miljardenuitgaven onder druk van NAVO-baas Mark Rutte en President Donald Trump. DENK vindt de huidige defensie-uitgaven voldoende en wijst op de enorme militaire overmacht van de NAVO die niet nog verder uitgebreid hoeft te worden.

- Wij steunen alleen defensie-uitgaven die aantoonbaar nodig zijn om de basis op orde te hebben bij Defensie. Dit betekent goede huisvesting van onze militairen, een fatsoenlijk salaris en een goede uitrusting. Miljardeninvesteringen zonder aantoonbare noodzaak steunen wij niet. Wij willen geen wapenwedloop.
- Een gedwongen dienstplicht is voor DENK onacceptabel.
- Alle kernwapens verdwijnen uit ons land. Onze militaire systemen worden niet uitgerust met lanceersystemen voor kernwapens.

Geweldloosheid krijgt een belangrijke plek in beleid, onderwijs en bewustwording
NEE tegen de NAVO-norm van 5%

Het huidige defensiebudget moet worden toegespitst op verdediging van de territoriale wateren, het Nederlandse grondgebied en het versterken van onze cyberveiligheid

Geen herinvoering van de dienstplicht of de opkomstplicht, actualisering van de wet gewetensbezwaren

Alles voor vrede, geen cent naar oorlog.

Nederland breekt met de levensgevaarlijke oorlogspolitiek van de VS. We verlaten de NAVO en kiezen voor neutraliteit. Kernwapens van de Verenigde Staten verdwijnen uit Nederland. Ons leger zetten we alleen in om internationaal recht te handhaven, niet voor andermans oorlogen. Voor echte vrede en veiligheid.

Onze jongeren beschermd tegen dienstplicht en ronseling voor het leger. Onze jongeren zijn geen kanonnenvoer. Alle dienstweigeraars krijgen onze steun en bescherming.